หลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ในฐานะแนวทางการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย*

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ**

(วันรับบทความ: 29 พฤษภาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2563/ วันตอบรับบทความ: 14 กรกฎาคม 2563)

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ได้นำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับหลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ John Stuart Mill ในฐานะแนวทางการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย กล่าวคือ งานศึกษาชั้นนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบปรัชญาการเมืองผ่านการตีความวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด ผลการศึกษาพบว่า Mill หวาดกลัวทรราชของเสียงข้างมาก และถือว่ามันเป็นความชั่วร้ายประการหนึ่งในเสรีนิยมประชาธิปไตย. ดังนั้น เขาจึงเสนอว่า, มนุษย์สามารถกำหนดชีวิตตนเองได้, และความสุขที่มากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดย่อมมาจากการที่ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพ. ดังนั้น ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ควรมีเสรีภาพในการกระทำตามที่ตนปรารถนาตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น, กล่าวคือ, เหตุผลเดียวที่ชอบธรรมพอที่จะแทรกแซงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้ คือ การป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้อื่น, นี่คือหลักแห่งความเป็นภัยอันตรายของ Mill, และเป็นแนวทางการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตยได้. งานชิ้นสำคัญของ Mill เรื่องนี้ คือ งานเขียนของเขาที่ชื่อ ว่าด้วยเสรีภาพ ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1859 และ ข้อพิจารณาว่าด้วยการปกครองแบบมีตัวแทน ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1861

คำสำคัญ: จอห์น สจ๊วต มิลล์, หลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น, ทรราชของเสียงข้างมาก

---

* *บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "ความคิดทางการเมืองของจอห์น สจ๊วต มิลล์ : ว่าด้วยแนวทางการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย" โดยดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พิศาล มุกดารัศมี เป็นที่ปรึกษาหลัก และมี รองศาสตราจารย์ ดร.วรารัก เฉลิมพันธุศักดิ์ เป็นที่ปรึกษาร่วม*

** *นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*

Mill's Harm Principle as the Preventive Approach Against Tyranny of the Majority in Liberal Democracy

Saksit Karlers*

(Received Date: May 26, 2020, Revised Date: June 29, 2020, Accepted Date: July 14, 2020)

Abstract

This paper aims to provide an understanding in John Stuart Mill's the principle of harm to others, as the preventive approach against tyranny of the majority in liberal democracy. That is, this research aims political philosophy method conducted through a textual analysis, the result shows that, Mill fears the tyranny of the majority and regards it as one of the evils in liberal democracy. So Mill argued, human beings are self-directing, and the greatest happiness of the greatest number would come from individuals having freedom. So individual adults should be free to do whatever they wish up to the point where they harm to others, That is, the only justification for interference with individual freedom to live their life as they choose is to prevent harm to others, This is Mill's harm principle, and was the preventive approach against tyranny of the majority in liberal democracy. Mill's most important work in this regard is his tract On Liberty, published in 1859 and Considerations on Representative Government, published in 1861.

Keywords: John Stuart Mill, The principle of harm to others, The tyranny of the majority

---

* *Student, Doctor of Political Science Program in School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University.*

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “ทรราช” (tyranny) มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ (ancient Greece) คำว่า ทรราช นั้น ถูกเข้าใจและถูกตีความโดยนักคิดและนักปรัชญาการเมืองนับแต่โบราณจนถึงสมัยใหม่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ เพราะเป็นลักษณะของการปกครองที่ไม่ดี ไม่ยุติธรรม และเลวร้าย กล่าวคือ ความเป็นทรราชมีลักษณะเป็นอำนาจนิยมบังคับ มีจิตวิญญาณที่ถูกชี้นำโดยกิเลสตัณหา (passion) และความเห็น (opinion) ละเลยการให้ความสำคัญซึ่งความรู้ (knowledge) และเหตุผล (reason) ความเป็นทรราชมักจะสร้างความเสียหายมากกว่าสร้างคุณประโยชน์ต่อมนุษยชาติ อันเปรียบเสมือนกับโรคร้ายทางการเมือง (Schall, 2003, p. 257; Salmon, 2004, pp. 84-87; Moulton, 1998, pp. 111-112; Selesky, 2006, p. 1143; พิศาล มุกดารัศมี, 2560, น. 116-134)[1]

Mill (1806-1873)[2] คือหนึ่งในนักคิดและนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญที่มีทัศนะต่อคำว่า ทรราช ในแง่ลบ กล่าวคือ สำหรับ Mill ทรราช คือการใช้อำนาจไปทางที่ชั่วร้ายของผู้มีอำนาจ ทั้งที่อยู่ในรูปของคนคนเดียว (the one) คณะบุคคลหรือกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน (the few) หรือคนจำนวนมาก (the many) ทรราชมักจะกระทำในสิ่งที่เป็นภัยอันตรายแก่เสรีภาพของปัจเจกบุคคล Mill ชี้ให้เห็นว่า ทรราชโดยคนคนเดียว มักจะอยู่ในรูปของ ทรราชโดยผู้นำทางการเมืองหรือผู้ปกครอง (the tyranny of the political rulers) ขณะที่ทรราชโดยคณะบุคคลหรือกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน อาจอยู่ในรูปของ ทรราชของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถือกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม (the tyranny of the magistrate) เป็นต้น ส่วนทรราชโดยคนจำนวนมาก อาจจะอยู่ในรูปของทรราชทางความคิดเห็นและความรู้สึกที่แพร่หลาย (the tyranny of the prevailing opinion and feeling) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ Mill จะกังวลสนใจต่อปัญหาเรื่องทรราชในทุกประเภท แต่ทรราชประเภทที่ Mill กังวนสนใจเป็นพิเศษหรือกังวนสนใจมากที่สุดคือ ทรราชโดยคนจำนวนมาก (the many) ซึ่ง Mill ใช้คำจำกัดความเกี่ยวกับทรราชประเภทนี้ไว้ในงานเขียนของเขาที่ชื่อ On Liberty (1859) และ Considerations on Representative Government (1861) ว่า “ทรราชของเสียงข้างมาก” (the tyranny of the majority)[3] (Mill, 1859, pp. 5, 6, 8, 9, 74, 102; Mill, 1861, pp. 210, 247, 261, 295, 344, 362, 442)

[1] คำว่า “tyranny” อาจมีการใช้ในภาษาไทยอยู่ด้วยกัน 2 คำ คือ คำว่า "ทรราชย์" และคำว่า "ทรราช" กล่าวคือ คำว่า "ทรราชย์" มักจะนำมาใช้เมื่อต้องการหมายถึงระบอบการปกครอง (political regime) ส่วนคำว่า "ทรราช" มักจะนำมาใช้เมื่อต้องการหมายถึง “คน” ซึ่งเป็นคนที่ใช้อำนาจ ไม่ว่าจะเป็นคนคนเดียว คณะบุคคลหรือกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน หรือคนจำนวนมากก็ตาม ที่มีอำนาจในการปกครอง แต่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ ทำความเดือดร้อนทารุณให้แก่คนอื่น ๆ ที่เหลือ แต่สำหรับบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นที่หมายถึง “คน” เป็นหลัก ผู้เขียนจึงขอใช้คำว่า “ทรราช” อย่างไรก็ตาม ในวงวิชาการไทย ประเด็นนี้ยังมีความคลุมเครืออยู่พอสมควร กล่าวคือ ยังหาข้อสรุปที่ชัดเจนมิได้

[2] โปรดดูเพิ่มเติมที่ ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2563). "ชีวิต การศึกษา และผลงานของจอห์น สจ๊วต มิลล์" ใน วารสารสังคมศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ปีที่ 4, ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563).

[3] คำว่า ทรราชของเสียงข้างมาก (the tyranny of the majority) เป็นคำที่ปรากฏขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1788 ในบทที่ 1 ว่าด้วย Marchamont Nedham: the Right Constitution of a Commonwealth Examined ของหนังสือที่ชื่อ A Defence of the Constitutions of Government of the United States of America ของนักคิดและนักปรัชญาการเมืองชาวอเมริกันนามว่า John Adams (1735-1826) นอกจากนี้ ในปีเดียวกัน Adams ยังกล่าวถึงเรื่อง ทรราชของเสียงข้างมาก ไว้ในบทความลำดับที่ 10 ของ The Federalist Papers (1788) อีกด้วย แม้ในบทความจะไม่ได้มีคำว่า ทรราชของเสียงข้างมาก ปรากฏอยู่อย่างตรงไปตรงมาก็ตาม ต่อมาคำว่า ทรราชของเสียงข้างมาก ได้ปรากฏอย่างชัดเจนขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1835 และ ค.ศ. 1840 ในหนังสือที่ชื่อ Democracy in America (เล่มแรกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1835 และเล่มที่สองตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1840) ของนักคิดและนักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศสนามว่า Alexis de Tocqueville (1805-1859) ต่อมาคำว่า ทรราชของเสียงข้างมาก ได้ปรากฏอย่างชัดเจนและละเอียดขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1859 ในหนังสือที่ชื่อ On Liberty ของนักคิดและนักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษนามว่า John Stuart Mill (1806-1873) โปรดดูเพิ่มเติมที่ Bartels, P. S., & Hamot, G. E. (2016). Majority Tyranny. In S. Schechter, T. S. Vontz, T. A. Birkland, M. A. Graber, & J. J. Patrick (Eds.), American Governance (Vol. 3, pp. 235-237). Farmington Hills, MI: Macmillan Reference USA.; W. A. Darity, Jr. (2008) Tyranny of the Majority. In International Encyclopedia of the Social Sciences (2nd ed., Vol. 8, pp. 478-479). Detroit, MI: Macmillan Reference USA.

ทั้งนี้ สำหรับ Mill ทรราชของเสียงข้างมาก หมายถึง สภาวะที่คนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งเป็นคนฝ่ายเสียงข้างมาก ใช้อำนาจในนามของเสียงข้างมากกระทำการอันเป็นภัยอันตรายแก่เสรีภาพของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคม โดยทรราชของเสียงข้างมากในทัศนะของ Mill มีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ 1) ทรราชเสียงข้างมากโดยการเมือง (political) หรือกฎหมาย (legal) กล่าวคือ เป็นทรราชของเสียงข้างมากทางการเมืองที่กระทำผ่านกระบวนการที่เป็นทางการ (the formal procedures) ในทุกด้านของกลไกทางการปกครอง (all aspects of government) ไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายนิติบัญญัติ (the legislature) ฝ่ายบริหาร (the executive) และฝ่ายตุลาการ (the judicial) เป็นอาทิ ซึ่งกลุ่มคนในองค์กรเหล่านี้จะคอยทำหน้าที่ให้กับเจตจำนงของคนเสียงข้างมากหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมด้วยพลังอำนาจที่ค่อนข้างสมบูรณ์เด็ดขาด (its power is absolute) 2) ทรราชเสียงข้างมากโดยสังคม (social) หรือศีลธรรม (moral) กล่าวคือ เป็นทรราชของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่กระทำผ่านขนบธรรมเนียมประเพณี (custom) และพลังแห่งความคิดเห็นและความรู้สึกสาธารณะ (the power of public opinion and feeling) ซึ่งสำหรับ Mill เขาเห็นว่าทรราชเสียงข้างมากโดยสังคมหรือศีลธรรม คือทรราชเสียงข้างมากที่ร้ายแรงที่สุด เพราะปัจเจกบุคคลสามารถหลีกเลี่ยงได้ยากที่สุด (ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ, 2562)[4]

ในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย (liberal democracy) มีแนวคิดที่เข้ามาผสานกันอยู่ 2 แนวคิด คือ ประชาธิปไตย (democracy) กับ เสรีนิยม (liberalism) ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่โบราณ ขณะที่เสรีนิยมเป็นแนวคิดซึ่งเป็นผลผลิตแห่งยุคสมัยใหม่ หัวใจสำคัญของประชาธิปไตยคือ การปกครองโดยประชาชนที่มีความเสมอภาคแห่งสิทธิในการปกครอง ขณะที่หัวใจสำคัญของเสรีนิยมคือ การเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล เสรีภาพของปัจเจกบุคคล และการจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง โดยการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยินยอมของปัจเจกบุคคลแต่ละคน ดังนั้น เสรีนิยมประชาธิปไตย จึงหมายถึง “การปกครองโดยประชาชน” (rule by the people) ที่ประชาชนมีความเสมอภาคในสิทธิการปกครอง ประชาชนในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล เสรีภาพของปัจเจกบุคคล และความยินยอมของปัจเจกบุคคลแต่ละคน ดังนั้น เสรีนิยมประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องอาศัยความมีเหตุผล ความมีขันติธรรม และการมีกฎหมาย เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครอง (Bobbio, 2005, pp. 1, 25; Watson, 2006, pp. 84-85)[5]

อย่างไรก็ตาม ในสังคมอ้างว่าเป็นประชาธิปไตย ใคร ๆ ก็มักจะอ้างว่าตนคือประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครอง ดังนั้น เมื่อเกิดกรณีที่ประชาชนมีทัศนะคติหรือความเชื่อที่แตกต่างกัน คนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งเป็นฝ่ายเสียงข้างมากก็มักจะมีอำนาจแห่งทัศนะคติหรือความเชื่อที่เหนือกว่าคนส่วนน้อยในสังคมซึ่งเป็นฝ่ายเสียงข้างน้อย จนทำให้คนส่วนใหญ่เคยชินและเข้าใจผิดว่า เสียงข้างมากคือทั้งหมดของความเป็นประชาธิปไตย จนนำไปสู่การกดขี่ข่มเหงความเป็นปัจเจกบุคคลและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลฝ่ายเสียงข้างน้อย

---

[4] โปรดดูเพิ่มเติมที่ ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2562). “แนวคิดเรื่องทรราชของเสียงข้างมากในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์” ใน รายงานการประชุม การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15 ในวันที่ 23-24 ธันวาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดโดยสมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 17-23.

[5] โปรดดูเพิ่มเติมที่ ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2561). พลเมืองเสรีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Mill คือนักคิดและนักปรัชญาการเมืองที่ตระหนักต่อปัญหาเรื่องทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง เขาจึงพยายามเสนอแนวทางป้องกันปัญหาดังกล่าว และหนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือ การกำหนดหลักการพื้นฐานว่าด้วยขอบเขตแห่งเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และขอบเขตอำนาจของสังคมที่มีต่อปัจเจกบุคคล หรือที่เรียกว่า “หลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น”

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตีความหลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ Mill ในฐานะแนวทางการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (qualitative method research) ด้วยการศึกษาเอกสาร (documentary research) โดยเป็นการศึกษาแบบปรัชญาการเมืองผ่านการวิเคราะห์ตีความตัวบทอย่างละเอียด (textual analysis)[6] สำหรับเอกสารตัวบทที่เป็นแหล่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเน้นที่จะใช้เอกสารชั้นต้น (primary text) กล่าวคือ เป็นเอกสารตัวบทที่ Mill เป็นผู้เขียนขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่งานเขียนเรื่อง On Liberty (1859)[7] และ Considerations on Representative Government (1861)[8]

ผลการศึกษา

สำหรับ Mill สังคมไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาบนฐานคิดแบบพันธะสัญญา (society is not founded on a contract) แต่ด้วยผลประโยชน์ที่คุ้มค่า (the benefit) สังคมควรมีหน้าที่ปกป้องปัจเจกบุคคล ขณะเดียวกันปัจเจกบุคคลก็ควรมีหน้าที่ปกป้องสังคมด้วยเช่นกัน และแนวปฏิบัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของปัจเจกบุคคลแต่ละคน คือ 1) ปัจเจกบุคคลในสังคมจะต้องไม่ทำร้ายผลประโยชน์ของกันและกัน หรือผลประโยชน์ของผู้อื่นผู้ใดก็ตาม เช่น ผลประโยชน์ที่ใครก็ตามมีสิทธิครอบครองตามกฎหมาย เป็นต้น 2) ปัจเจกบุคคลแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการปกป้องสังคมหรือสมาชิกของสังคมมิให้ถูกทำร้ายหรือได้รับความเสียหาย

---

[6] *โปรดดูเพิ่มเติมที่ Plamenatz, John. (1963). Introduction. In Man and society Volume one: a critical examination of some important social and political theories from Machiavelli to Marx (pp. ix-xxii). London: Longman. ; Gadamer, Hans-Georg. (1976). Philosophical Hermeneutics In David E. Linge (Ed.), Berkeley: University of California Press. p. 57. ; Gadamer, Hans-Georg (1988) Truth and Method In Joel. Weinsheimer and Donald G. Marshall (Eds.), New York: Continuum. p. 389. ; สมบัติ จันทรวงศ์. (2527). ตัวบท (The text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 10-11, 23-31.*

[7] *โปรดดู Mill, John Stuart. (1991). On Liberty (1859). In john gray (Ed.), On Liberty and Other Essays (pp. 1-128). Oxford New York: Oxford University Press.*

[8] *โปรดดู Mill, John Stuart. (1991). Considerations on Representative Government (1861). In john gray (Ed.), On Liberty and Other Essays (pp. 203-467). Oxford New York: Oxford University Press.*

สำหรับ Mill สังคมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะแทรกแซงปัจเจกบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อแนวปฏิบัติพื้นฐานดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการกระทำของปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มว่าจะเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น (the acts of an individual may be hurtful to others) หรือมีแนวโน้มว่าจะกระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น

Mill เสนอว่า ปัจเจกบุคคลที่การกระทำของเขาส่งผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น แม้ในบางกรณีเขาอาจจะไม่ได้ถูกลงโทษทางกฎหมาย (law) ก็ตาม แต่เขาก็สมควรที่จะถูกลงโทษด้วยทัศนะคติหรือความคิดเห็น (opinion) จากสังคม ซึ่งการลงโทษที่ว่านี้ก็คือ การประณามทางศีลธรรมจากสังคม ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่การกระทำของปัจเจกบุคคลกระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น หรือแม้แต่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เมื่อนั้นสังคมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะแทรกแซงปัจเจกบุคคลได้ และสำหรับ Mill ตรงนี้คือ ขอบเขตอำนาจของสังคมที่มีต่อปัจเจกบุคคล (the limits to the authority of society over the individual)

อย่างไรก็ตาม สำหรับ Mill การกระทำใดก็ตามของปัจเจกบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือไม่ได้เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น และต้องเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องแต่กับตัวเขาเอง สังคมไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปแทรกแซงปัจเจกบุคคลได้

ทั้งนี้ทั้งนั้น Mill กล่าวว่า ปัจเจกบุคคลที่คู่ควรจะมีเสรีภาพที่จะกระทำตามความพอใจของตนเองอย่างสมบูรณ์ทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ควรเป็นปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้วหรือมีวุฒิภาวะแล้ว และพร้อมที่จะรับผลแห่งการกระทำของตนเองที่จะตามมา ดังนั้นเสรีภาพที่ Mill กล่าวถึงนี้ จึงไม่ควรถูกนำไปใช้กับเด็ก หรือผู้ที่ไร้ซึ่งวุฒิภาวะ (Mill, 1859, pp. 83-84)

Mill กล่าวว่า มนุษย์ไม่ควรคำนึงถึงแต่ประโยชน์สุขส่วนตน แต่ควรคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วย และในการแสวงหาประโยชน์สุขร่วมกัน มนุษย์เราควรใช้ความเมตตากรุณาต่อกัน และไม่ควรใช้การบังคับขืนใจต่อกัน สำหรับ Mill คุณธรรมต่อตนเองเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม คุณธรรมทางสังคมก็ยังเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า และการศึกษาก็มีหน้าที่สร้างเสริมทั้งคุณธรรมส่วนตัวและคุณธรรมของส่วนรวม ทั้งนี้ในกระบวนการศึกษา มนุษย์ควรใช้เหตุผลมากกว่าการบังคับขืนใจให้ยอมรับ เพราะคุณธรรมใดก็ตาม ควรมาจากการสร้างเสริมหรือขัดเกลาด้วยเหตุผลเท่านั้น

ในทัศนะของ Mill มนุษย์ทุกคนต่างก็มีคุณค่าต่อกันและกัน เรารู้จักผิดชอบชั่วดีได้ก็โดยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เรารู้จักแสวงหาสิ่งที่ดีและหลีกเลี่ยงสิ่งที่เลวได้ก็โดยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์จึงไม่ควรหยุดที่จะกระตุ้นกันและกันเพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์ด้วยกันให้สูงขึ้นอย่างกล้าหาญและเต็มศักยภาพ

ดังนั้น สำหรับ Mill ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว หรือมีวุฒิภาวะแล้ว ไม่ว่าจะในเรื่องใดก็ตามที่เกี่ยวข้องแต่กับเฉพาะตัวเขาเอง ปัจเจกบุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ สังคมหรือใครก็ตามไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปแทรกแซงเขาได้ ไม่ว่าจะมีความหวังดีต่อเขามากเพียงใดก็ตาม ดังนั้น เหตุผลที่ว่า เพื่อประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่เขา หรือสิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตเขา เหตุผลเหล่านี้ย่อมไม่เพียงพอที่สังคมหรือใครก็ตามจะใช้เป็นข้ออ้างเพื่อแทรกแซงการกระทำหรือความประพฤติของปัจเจกบุคคลได้ เพราะสำหรับ Mill ปัจเจกบุคคลแต่ละคน เขาคือผู้ที่สนใจชีวิตของตัวเขาเองมากที่สุด หรือมากกว่าใครอื่นที่ไม่ใช่ตัวเขา กล่าวคือ ไม่มีใครที่จะสนใจตัวเขามาก

เท่ากับตัวเขาเองอีกแล้ว ดังนั้น เขาย่อมรู้ถึงสถานการณ์ของชีวิตตนเองดีกว่าใครอื่นซึ่งไม่ใช่ตัวเขา ดังนั้น ในเรื่องส่วนตัวของเขา ปัจเจกบุคคลควรมีพื้นที่ของตนเองอย่างเต็มที่และเสรี

อย่างไรก็ตาม Mill เสนอว่า สำหรับการกระทำหรือความประพฤติที่ปัจเจกบุคคลต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือกระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น จำเป็นอย่างยิ่งที่เขาจะต้องกระทำหรือประพฤติตามกฎของสังคม

ขณะเดียวกัน Mill ก็ได้เสนอว่า สำหรับในการตัดสินใจเพื่อกระทำหรือประพฤติเรื่องใดก็ตามของปัจเจกบุคคล สังคมสามารถเสนอแนะหรือให้แง่คิดแก่เขาได้ แม้ว่าเขาจะไม่ได้ต้องการรับฟังข้อเสนอแนะเหล่านั้นก็ตาม เพราะท้ายที่สุด ปัจเจกบุคคลแต่ละคนก็ควรตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวของเขาเอง เขาอาจตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ผิดพลาด แทนที่จะตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง หากเขายอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ที่อาจมีความรู้และประสบการณ์มากกว่าเขา อย่างไรก็ตาม ในทัศนะ Mill การได้ตัดสินใจอะไรด้วยตัวเองย่อมมีค่ามากกว่าการเอาแต่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมาปฏิบัติตามโดยไม่เคยตัดสินใจอะไรได้ด้วยตนเองเลย และสำหรับ Mill เขาถือว่าเป็นเรื่องที่เลวร้าย ถ้าปัจเจกบุคคลถูกสังคมบังคับจิตใจให้กระทำตามในสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีหรือนำมาซึ่งประโยชน์สุข แต่ปัจเจกบุคคลกลับไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ที่จะคิดเองทำเองเลย (Mill, 1859, pp. 84-85)

Mill กล่าวว่า ใครก็ตามที่เด่นหรือโด่งดังขึ้นมาด้วยความดี เขาผู้นั้นควรค่าแก่การชื่นชมจากสังคม แต่ถ้าใครก็ตามที่เด่นหรือโด่งดังมาด้วยความเลวหรือความประพฤติที่เสื่อมทราม แต่ความเลวหรือความประพฤติที่เสื่อมทรามนั้นก็เกี่ยวข้องแต่กับเฉพาะตัวเขา ความเลวหรือความเสื่อมทรามนั้นย่อมไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่สังคมจะใช้อำนาจแทรกแซงเขาได้ กล่าวคือ สังคมจะลงโทษเขาด้วยกฎหมายหรือลงโทษด้วยการประณามทางศีลธรรมแก่เขาไม่ได้ Mill เสนอว่า สิ่งที่สังคมทำได้คือ สังคมสามารถแสดงออกต่อเขาผ่านการแนะนำหรือตักเตือนเขาได้ว่า ความประพฤติอันเสื่อมทรามของเขาสมควรแก่การหลีกเลี่ยง เนื่องจากเป็นความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ในสากลโลก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากความประพฤติของเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เขามีสิทธิที่จะรับฟังหรือไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก็ได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่เขาเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เขาย่อมมีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากความประพฤติอันเสื่อมทรามของเขาเอง

ขณะเดียวกัน Mill กล่าวว่า ใครก็ตามที่มีความประพฤติอันเสื่อมทราม และเราเห็นว่าเราควรหลีกเลี่ยงหรือห่างจากเขา เรามีสิทธิที่จะหลีกเลี่ยงเขาหรือห่างจากเขาหรือไม่คบค้าสมาคมกับเขาได้ เพราะมนุษย์เรามีสิทธิที่จะเลือกสังคมที่ดีให้กับตัวเอง ไม่มีใครมีสิทธิที่จะบังคับให้เราต้องอยู่แต่ภายใต้สังคมของพวกเขาได้ ถ้าเราไม่พอใจหรือยอมรับ และเราก็มีสิทธิที่จะแนะนำหรือตักเตือนผู้อื่นในสังคม ให้หลีกเลี่ยงความประพฤติอันเสื่อมทรามของเขาได้ด้วยเช่นกัน

ในทัศนะของ Mill ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับคนที่มีความประพฤติที่เสื่อมทราม ถือเป็นความทุกข์ที่เกิดจากผลของการกระทำของเขาเอง หาใช่ความทุกข์ที่เกิดจากสังคมไม่ กล่าวคือ การที่สังคมหลีกเลี่ยงที่จะคบค้าสมาคมกับเขา ไม่ใช่สาเหตุแห่งความทุกข์ที่แท้จริงของเขา แต่สาเหตุแห่งความทุกข์ที่แท้จริงของเขาคือ ความประพฤติอันเสื่อมทรามของเขาเอง เพราะหากเขามีความประพฤติไปในทางที่ดี ย่อมไม่มีใครในสังคมที่จะปฏิเสธการคบค้าสมาคมกับเขาหรือพยายามหลีกเลี่ยงเขา อนึ่งคือ มนุษย์โดยทั่วไปย่อมรู้ดีแก่ใจว่า หากเขาประพฤติไปในทางที่เสื่อมทราม สังคมย่อมมองเขาไปในทางที่เสื่อมทราม และมีทางเดียวที่สังคมจะหันมาชื่นชมเขา นั่นคือ เขาต้องหยุดกระทำในสิ่งที่เสื่อมทราม

และหันมาพยายามประพฤติไปในทางที่ดีงามและเกิดประโยชน์สุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการกระทำหรือความประพฤติที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Mill, 1859, pp. 85-86)

Mill เสนอว่า สำหรับความคับข้องใจหรือขุ่นเคืองใจที่สังคมมีต่อปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะมีมากเพียงใดก็ตาม สังคมต้องมีขันติธรรมต่อความคับข้องใจหรือขุ่นเคืองใจนั้น กล่าวคือ สังคมต้องมีความอดทนอดกลั้นพอที่จะอยู่ร่วมในสังคมเดียวกันกับปัจเจกบุคคลที่สังคมคับข้องใจหรือขุ่นเคืองใจได้ หากการกระทำหรือความประพฤติที่สร้างความคับข้องใจหรือขุ่นเคืองใจของปัจเจกบุคคลเกี่ยวข้องแต่กับประโยชน์สุขของตัวเขาเอง และไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น

แต่สำหรับการกระทำที่ปัจเจกบุคคลกระทำแล้วกระทบประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น เช่น การละเมิดสิทธิตามกฎหมายของผู้อื่น การหลอกลวงหรือสร้างเรื่องเท็จทำร้ายผู้อื่นจนได้รับความเสียหาย การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นอย่างอยุติธรรม การละเว้นการกระทำอย่างเห็นแก่ตัวโดยไร้สำนึกต่อการเข้าปกป้องผู้อื่นจากเหตุอันตรายซึ่งหน้า ทั้ง ๆ ที่โดยสภาพการณ์แล้วตนย่อมสามารถปกป้องผู้อื่นจากภัยอันตรายนั้นได้ เป็นต้น Mill เสนอว่า สมควรที่ได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม (moral reprobation) และสำหรับกรณีที่ร้ายแรง ก็สมควรได้รับการลงโทษทางกฎหมาย

Mill ชี้ให้เห็นว่า การกระทำที่กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น อาจมีทั้งการกระทำที่ผิดกฎหมายและไม่ผิดกฎหมาย กล่าวคือ บางกรณีอาจจะไม่ถึงขั้นผิดกฎหมาย แต่ก็อาจผิดศีลธรรม (immoral) ได้ โดยกรณีที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ผิดศีลธรรมนั้น Mill กล่าวว่า สมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม ยกตัวอย่างเช่น คนที่ชอบเกลียดชังผู้อื่น ชอบดันทุรังต่อผู้อื่น ชอบโหดร้ายต่อผู้อื่น ชอบอิจฉาริษยาต่อผู้อื่น ชอบเสแสร้งแกล้งทำอย่างไม่จริงใจต่อผู้อื่น ชอบโมโหโทสะต่อผู้อื่น ชอบขุ่นเคืองใจผู้อื่นแม้แต่กับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ชอบที่จะครอบงำผู้อื่น ชอบแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตน ชอบเหยียดหยามซ้ำเติมผู้อื่นในยามตกทุกข์ได้ยาก ชอบโอ้อวดตนเองเพื่อยกตนข่มท่าน ชอบตัดสินเรื่องต่าง ๆ อย่างเข้าข้างตนเองเสมอ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม Mill กล่าวว่า ถ้าปัจเจกบุคคลกระทำผิดศีลธรรมของสังคม แต่การกระทำนั้นมิได้กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น นอกจากประโยชน์สุขของตัวเขาเองแต่เพียงผู้เดียว สังคมไม่มีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อปัจเจกบุคคลได้ แม้ว่าการกระทำของปัจเจกบุคคลจะถูกมองว่าโง่เขลาเบาปัญญาหรือไม่เคารพต่อเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเองขนาดไหนก็ตาม

ในทัศนะของ Mill การเคารพต่อตนเอง (self-respect) การพัฒนาตนเอง (self-development) คือหน้าที่ต่อตนเองของปัจเจกบุคคล และหน้าที่เหล่านี้ไม่มีใครจะมารับผิดชอบกระทำแทนกันได้ นอกจากตัวเราเอง สำหรับ Mill สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่สังคมจะเข้ามาแทรกแซงในเชิงบังคับได้ แต่สังคมจะเข้ามาแทรกแซงบังคับได้ก็ต่อเมื่อปัจเจกบุคคลต้องมีหน้าที่ต่อผู้อื่น และหน้าที่ต่อผู้อื่นคือหน้าที่ที่เกิดขึ้นเมื่อการกระทำของปัจเจกบุคคลเกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Mill, 1859, pp. 86-87)

Mill กล่าวว่า ในกรณีที่ปัจเจกบุคคลกระทำผิดศีลธรรมของสังคม แต่การกระทำนั้นไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือไม่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือไม่เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น กล่าวคือเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องแต่กับตัวเขาเอง ทั้งนี้ หากการกระทำดังกล่าวสร้างความขุ่นเคืองใจแก่ผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก สังคมอาจแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อเขาได้ เช่น การปลีกตัว

ออกห่างจากเขา การไม่คบค้าสมาคมกับเขา เป็นต้น แต่สังคมไม่ควรเรียกร้องให้เขาต้องพบกับความทุกข์ไปมากกว่านี้ เพราะหลังจากที่เขาหลงผิดและประพฤติไปในทางที่เสื่อมทราม ย่อมทำการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดของเขาต้องมีความทุกข์ผสมอยู่ไม่มากก็น้อย แต่สิ่งที่สังคมควรกระทำคือแนะนำหรือตักเตือนเขาในฐานะเพื่อนมนุษย์เพื่อชี้ให้เขาเห็นว่าตัวเขานั้นสามารถหลุดพ้นไปจากความทุกข์ที่เป็นอยู่ได้ Mill กล่าวว่า ต่อให้เราขุ่นเคืองใจหรือไม่พอใจเขามากขนาดไหนก็ตาม เราก็ควรมีเมตากรุณาต่อเขาในฐานะเพื่อนมนุษย์ และไม่ควรผลักให้เขาต้องกลายเป็นศัตรูของสังคม เพราะสำหรับ Mill มนุษย์มีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และการปกป้องเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็ถือเป็นศีลธรรมทางสังคมอันดี ขณะที่คำว่า เพื่อนมนุษย์ ของ Mill นั้น หมายถึงเพื่อนมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม ดังนั้นหากใครก็ตามกระทำในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นหรือกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมมีหน้าที่ต้องปกป้องตนเองและสมาชิกของสังคมด้วยการเข้าแทรกแซงต่อปัจเจกบุคคลผู้ละเมิดต่อหน้าที่ของตนที่มีต่อศีลธรรมของสังคม ไม่ว่าจะด้วยการห้ามปรามเขา ควบคุมเขา ประณามทางศีลธรรมเขา ตลอดจนลงโทษทางกฎหมายต่อเขาหากเป็นความผิดที่ร้ายแรง (Mill, 1859, pp. 87-88)

ดังนั้น ความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือการมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น คือหลักการที่ Mill ใช้แบ่งแยกว่า การกระทำผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายใดที่สังคมมีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อปัจเจกบุคคลได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมมีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อปัจเจกบุคคลได้ แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือไม่มีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือไม่เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมไม่มีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อปัจเจกบุคคล

Mill ชี้ให้เห็นว่า การกระทำที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล บางกรณีก็อาจมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือมีความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะกับบุคคลใกล้ชิด ดังที่ Mill ได้ยกตัวอย่างขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นภาพ เช่น ถ้าคนคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวมีหน้าที่ต้องดูแลครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นศีลธรรมทางสังคม แต่หากเขาต้องเป็นหนี้ขึ้นมาเพราะการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยในเรื่องที่ไม่จำเป็นของเขาเอง ทำให้เขาไม่อาจดูแลครอบครัวได้ เช่น เขาไม่สามารถให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ลูกของเขาได้ เป็นต้น Mill กล่าวว่า การกระทำในลักษณะเช่นนี้ เป็นการกระทำที่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นอย่างชัดแจ้ง เขาจึงสมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม ด้วยเหตุที่เขากระทำผิดศีลธรรมทางสังคมด้วยการละเมิดต่อหน้าที่ที่เขาต้องดูแลครอบครัว และสมควรได้รับการลงโทษทางกฎหมาย ด้วยเหตุที่เขากระทำผิดกฎหมายด้วยการละเมิดต่อหน้าที่ที่เขาต้องชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ นอกจากนี้ Mill ยังกล่าวอีกว่า ต่อให้ผู้นำครอบครัวไม่ได้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในเรื่องที่ไม่จำเป็นก็ตาม แต่ถ้าเขาไม่สามารถดูแลครอบครัวของเขาได้ นั่นก็ยังถือว่าเขาผิดศีลธรรมทางสังคมอยู่ดี ทั้งนี้ก็เพราะผู้นำครอบครัวมีหน้าที่ต้องดูแลครอบครัว ซึ่งถือเป็นศีลธรรมทางสังคม ดังนั้น แม้ผู้นำครอบครัวจะใช้จ่ายเงินด้วยเจตนาดีต่อครอบครัวก็ตาม แต่ถ้าผลของการใช้จ่ายนั้นมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น นั่นก็ยังถือว่าเขาผิดศีลธรรมทางสังคมอยู่ดี เช่น ผู้นำครอบครัวนำเงินไปลงทุนเพื่อหวังผลกำไรมาเลี้ยงครอบครัว แต่กิจการกลับขาดทุน เป็นเหตุให้เขาไม่สามารถดูแล

ครอบครัวได้ เป็นต้น ดังนั้น เจตนา ไม่ว่าจะดีขนาดไหนก็ตาม ไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่จะปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้กระทำผิดศีลธรรมทางสังคม ถ้าหากผลของมันกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (Mill, 1859, p. 90)

หรืออีกกรณีตัวอย่างที่ Mill ได้ยกขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นภาพคือ เรื่องของเสรีภาพในการดื่มสุราของปัจเจกบุคคล กล่าวคือ Mill ยอมรับว่า การดื่มสุรานั้นเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมทางสังคม แต่ถ้าการดื่มสุราของปัจเจกบุคคลไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมไม่มีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อเขาได้ แม้สังคมจะมีความหวังดีต่อสุขภาพของเขาเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าการดื่มสุราของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมมีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อเขาได้ ยกตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐดื่มสุราจนเมาในขณะปฏิบัติหน้าที่ (drunk on duty) เป็นต้น Mill กล่าวว่า ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการกระทำที่กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่นอย่างชัดเจน เพราะเป็นการกระทำที่เสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือภัยอันตรายแก่ผู้อื่นและสาธารณะ (the public) ดังนั้นการกระทำดังกล่าวของปัจเจกบุคคลจึงสมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม และหากเกิดความเสียหายหรือภัยอันตรายที่ร้ายแรงแก่ผู้อื่น เขาก็สมควรได้รับการลงโทษทางกฎหมาย เพราะสำหรับ Mill นั่นเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตของเสรีภาพ (out of the province of liberty) และเมื่อใดที่การกระทำของปัจเจกบุคคลเกินขอบเขตของเสรีภาพไป เมื่อนั้นการกระทำของปัจเจกบุคคลก็จะเข้ามาอยู่ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของศีลธรรมทางสังคม และถ้าหากการกระทำมีความร้ายแรงไปมากกว่านี้ การกระทำนั้นก็จะเข้ามาอยู่ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของกฎหมาย (Mill, 1859, pp. 90-91)

ดังนั้น การละเลยที่จะตระหนักถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น คือสิ่งที่สมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคมเป็นเบื้องต้น แม้ว่าปัจเจกบุคคลจะกระทำโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม เพราะสำหรับ Mill การตัดสินว่าการกระทำใดผิดศีลธรรมหรือไม่ผิดศีลธรรม ต้องพิจารณาจากผลของการกระทำว่ากระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือไม่ ไม่ใช่พิจารณาจากเจตนาของเขา

Mill เสนอว่า สำหรับการกระทำที่ปัจเจกบุคคลไม่ได้ละเมิดหน้าที่ที่มีต่อศีลธรรมทางสังคมและไม่ได้เป็นการกระทำที่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นอย่างชัดเจน สังคมควรมีขันติธรรมต่อการกระทำของเขา เพราะเสรีภาพของปัจเจกบุคคลย่อมสำคัญกว่า หากต้องแลกกับข้อสรุปที่ไม่มีหลักฐานชัดเจนต่อการกระทำหนึ่ง ๆ ของปัจเจกบุคคล

Mill เสนอว่า สังคมควรร่วมด้วยช่วยกันยกระดับจิตใจปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมให้สูงขึ้น อย่างน้อย ๆ ก็ควรให้เขาดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่รอแต่จะใช้การประณามทางศีลธรรมหรือการลงโทษทางกฎหมายเข้าจัดการแทรกแซงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล เพราะสำหรับ Mill สังคมมีอำนาจเหนือปัจเจกบุคคลอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในช่วงที่ปัจเจกบุคคลอยู่ในวัยเด็ก (childhood) ดังนั้น สังคมจึงมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะเข้ามาแทรกแซงปัจเจกบุคคลที่เป็นเด็กด้วยความหวังดี เพื่อให้เขาได้เรียนรู้และใช้ชีวิตได้อย่างมีเหตุผล ขณะเดียวกัน Mill ได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าหากสังคมปล่อยให้ปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมเติบโตเป็นผู้ใหญ่แต่เพียงร่างกาย แต่กลับมีความคิดที่ไม่แตกต่างไปจากเด็ก ๆ ทั่วไป กล่าวคือ ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผล เอาแต่ใช้ชีวิตไปตามความรู้สึก เป็นอาทิ ลักษณะเช่นนี้ Mill เห็นว่า สังคมควรทบทวนปรับปรุง

ถึงข้อบกพร่องต่อหน้าที่ของสังคมเอง นอกจากนี้ Mill ยังชี้ให้เห็นว่า สำหรับเด็กนั้น อำนาจของสังคมที่มีต่อเขาอาจอยู่ในรูปของการศึกษา เป็นอาทิ สำหรับผู้ใหญ่ที่ไร้ซึ่งวุฒิภาวะ อำนาจของสังคมที่มีต่อเขาอาจอยู่ในรูปของเสียงข้างมาก เป็นอาทิ โดยเฉพาะเมื่อเขาประพฤติตนเยี่ยงเด็ก ๆ ทั่วไป และอำนาจในลักษณะดังกล่าวที่สังคมมีต่อปัจเจกบุคคลก็ถือว่ามีอย่างมากมายมหาศาลแล้ว ดังนั้น Mill จึงเห็นว่า สังคมไม่ควรมีอำนาจมากไปกว่านี้ โดยเฉพาะอำนาจในลักษณะบังคับให้ปัจเจกบุคคลต้องเคารพเชื่อฟังและสยบยอม ตลอดจนอ้างอำนาจของคนส่วนใหญ่แทรกแซงเรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล ในแง่นี้ Mill จึงเสนอว่า ในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย (policy) ใดก็ตาม ปัจเจกบุคคลผู้ที่จะรับผลจากนโยบายนั้นควรเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตัวเขาเอง และไม่ควรจะมีใครสามารถบังคับจิตใจใครในเรื่องนี้ ไม่ควรมีใครที่จะมีสิทธิควบคุมใครในเรื่องนี้ นั่นก็เพราะมันเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลแต่ละคนเอง และที่สำคัญ มนุษย์ควรเคารพต่อจิตวิญญาณของผู้อื่น และใครก็ตามที่จิตวิญญาณของเขาเห็นว่าเขากำลังตกอยู่ภายใต้อำนาจที่ผิด ๆ เขาย่อมมีสิทธิที่จะกบฏ (rebel) อำนาจนั้นได้

นอกจากนี้ Mill ยังกล่าวอีกว่า สำหรับตัวอย่างที่เลวนั้น ไม่ว่ามันจะเลวขนาดไหนก็ตาม นั่นไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่สังคมจะเข้าแทรกแซงต่อปัจเจกบุคคลได้ ถ้าการระทำนั้นไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น เพราะสำหรับ Mill คำว่า ตัวอย่าง คือสิ่งที่สร้างผลดีมากกว่าผลเสีย แม้ว่ามันจะเป็นตัวอย่างที่เลวขนาดไหนก็ตาม เพราะตัวอย่างจะช่วยสร้างเสริมโอกาสให้กับปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมได้เรียนรู้ ได้เข้าใจ และสามารถจำแนกแยกแยะได้ว่าการกระทำใดคือการกระทำที่ดีและการกระทำใดคือการกระทำที่เลว กล่าวคือ ตัวอย่างที่เลวนั้นแม้มันจะเป็นตัวอย่างที่ผิด ๆ แต่มันก็คือตัวอย่างที่ปัจเจกบุคคลจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ว่าผลของมันจะนำไปสู่ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ และตัวอย่างที่ดีก็คือตัวอย่างที่ปัจเจกบุคคลจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ว่า ผลของมันจะนำไปสู่ประโยชน์สุข ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สำหรับ Mill แล้ว ทุก ๆ ตัวอย่างแห่งการกระทำย่อมมีคุณค่าต่อความรู้ความเข้าใจของมนุษย์เสมอ (Mill, 1859, pp. 91-92)

อย่างไรก็ตาม Mill ชี้ให้เห็นว่า สังคมมักจะเข้าไปแทรกแซงเรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคลอย่างผิด ๆ กล่าวคือ คนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะใช้ประโยชน์สุขของตัวเองมาตัดสินผู้อื่น โดยเฉพาะกับคนส่วนน้อยในสังคม คนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะสนใจแต่เพียงความพึงพอใจของตนเองจนมองข้ามที่จะพิจารณาถึงความพึงพอใจของคนส่วนน้อยในสังคม ในทัศนะของ Mill เขาเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมจะยึดถือว่าการกระทำใดก็ตามที่พวกเขาไม่ชอบคือการกระทำที่ผิด ทั้ง ๆ ที่ความชอบกับความผิดนั้นเป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งสำหรับ Mill หากคนส่วนใหญ่ในสังคมประพฤติกันเช่นนั้นอย่างแพร่หลาย นั่นย่อมไม่ต่างอะไรกับที่ขโมยมีความอยากที่จะฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ทรัพย์สินเหล่านั้นไม่ใช่ของตนเอง ขณะเดียวกัน ย่อมไม่มีเจ้าของทรัพย์สินคนใดที่ต้องการสูญเสียทรัพย์สินของตนไป เพราะทุกคนไม่ว่าใครก็ตามก็ย่อมรู้สึกหวงแหนในทรัพย์สินของตนเหมือนกันทั้งสิ้น ในแง่นี้ สำหรับ Mill แล้ว ความคิดเห็นหรือรสนิยมของใครก็ตามย่อมเปรียบเสมือนทรัพย์สินของเขานั่นเอง และ Mill ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า นับตั้งแต่อดีตจนถึงยุคสมัยของเขา เขาไม่เคยค้นพบว่ามีสังคมใดเลยที่กำหนดขอบเขตอำนาจของสังคมไว้กับหลักการเรื่องความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือความมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (Mill, 1859, pp. 92-93)

ในขณะที่สังคมมีความต้องการที่จะขยายขอบเขตอำนาจของตน จนเสมือนหนึ่งว่าสังคมกลายเป็นผู้ตรวจการทางศีลธรรม (moral police) ที่คอยจ้องจับผิดปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมเอง และนับวันก็ยิ่งลุกล้ำขอบเขตแห่งเสรีภาพมากขึ้น กล่าวคือ เสรีภาพของปัจเจกบุคคลนับวันก็ยิ่งถูกละเมิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่การใช้เสรีภาพของปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมจะไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นก็ตาม (Mill, 1859, p. 94)

ดังที่ Mill ได้ยกตัวอย่างขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นภาพ เช่น เรื่องทัศนะของชาวมุสลิมที่มีต่อการกินหมู กล่าวคือ บทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้นห้ามชาวมุสลิมกินหมูและดื่มเหล้า แต่สำหรับเรื่องกินหมูนั้น ชาวมุสลิมถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องเคร่งคัดต่อศาสนาอิสลาม ขณะที่การดื่มเหล้ากลับเป็นสิ่งที่ชาวมุสลิมให้ความยืดหยุ่นไม่น้อย เรื่องนี้ Mill เห็นว่า ความรังเกียจต่อการกินหมูของชาวมุสลิมมีลักษณะเป็นความรังเกียจตามสัญชาติญาณ เช่น แม้แต่คนที่ไม่ได้รักความสะอาดเลย หรือตัวเขาเองอาจไม่ได้สะอาดเลย แต่ด้วยความตระหนักต่อความบริสุทธิ์ทางศาสนาของเขา เขาก็ยังเห็นว่าความไม่สะอาดของหมูนั้นร้ายแรงกว่าอย่างเทียบกันมิได้ เป็นต้น

ตามหลักการเรื่อง ความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น Mill จึงไม่เห็นด้วยกับการที่สังคมซึ่งมีชาวมุสลิมเป็นคนส่วนใหญ่ แล้วคนส่วนใหญ่ในสังคมจะห้ามปราม ควบคุม หรือบังคับไม่ให้ปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมนั้นกินหมู เพราะสำหรับ Mill ลักษณะเช่นนี้ถือว่าสังคมใช้อำนาจทางศีลธรรม (moral authority) ไปในทางที่ผิด โดยเฉพาะความผิดต่อหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น แม้ว่าชาวมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่จะเชื่อและรู้สึกอย่างบริสุทธิ์ใจว่า การกินหมูคือสิ่งที่น่ารังเกียจ หรือเป็นสิ่งที่พระเจ้าของพวกเขาห้ามกระทำ เพราะสำหรับ Mill การอ้างหลักคำสอนทางศาสนาเพื่อละเมิดหรือกดขี่คนต่างศาสนาของชาวมุสลิมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรมตามหลักความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของเขา และ Mill ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ไม่มีศาสนาใดเลยที่กำหนดให้ผู้นับถือศาสนานั้นมีหน้าที่ต้องกินหมู หรือการกินหมูคือหน้าที่ ดังนั้น การห้ามปรามหรือควบคุมใครก็ตามไม่ให้กินหมู คือการกระทำที่สมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมเสียมากกว่า เพราะการกินหมูหรือไม่กินหมูของใครก็ตาม เป็นเรื่องของความพึงพอใจส่วนตัวของปัจเจกบุคคลและไม่ได้เป็นการกระทำที่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นแต่อย่างใด เพียงแต่การกินหมูอาจทำให้ชาวมุสลิมมีความขุ่นเคืองใจเท่านั้น ซึ่งอาจมีมากน้อยแตกต่างกันไป แต่นั่นก็ไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่ชาวมุสลิมจะอ้างความเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมของตนแทรกแซงผู้อื่นไม่ให้กินหมูได้ (Mill, 1859, pp. 94-95)

ต่อมา อีกตัวอย่างที่ Mill กล่าวถึงคือ ในอดีต ชาวสเปน (Spaniards) ส่วนใหญ่เคยยึดถือกันว่าการบูชาพระเจ้าต้องบูชาตามธรรมเนียมของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic) เท่านั้น หากเกิดการบูชาที่แตกต่างไปจากนี้ คนส่วนใหญ่ในสังคมสเปนจะถือว่าเป็นการหมิ่นศาสนาของพวกเขา จนในที่สุดชาวสเปนส่วนใหญ่ก็ได้นำค่านิยมดังกล่าวนี้ของพวกเขาไปกำหนดเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับคนอื่น ๆ ในสังคมสเปนทุกคน แม้ว่าจะมีคนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อยู่ในสังคมก็ตาม เพราะพวกเขาต้องการแต่จะป้องกันไม่ให้มีการบูชาพระเจ้าในแบบอื่น ๆ เกิดขึ้นในสังคมของพวกเขา และจากกรณีนี้ Mill ได้เสนอว่า เหตุผลหนึ่งที่เราควรจะยกมานำเสนอต่อพวกที่ไม่เคารพหรือไม่เห็นความสำคัญของหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น คือเหตุผลที่ว่าถ้าพวกเขาละเมิดผู้อื่นในเรื่องทำนองนี้ได้ ผู้อื่นก็ละเมิดพวกเขาในเรื่องทำนองนี้ได้เช่นกัน ซึ่งในทัศนะของ Mill

นี่คงเป็นเหตุผลเดียวที่พวกไม่เคารพหรือไม่เห็นความสำคัญของหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น จะยอมรับฟังหลักการดังกล่าวนี้ขึ้นมาบ้าง (Mill, 1859, pp. 95-96)

อีกตัวอย่างต่อมาคือ เรื่องการห้ามปรามหรือควบคุมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อความบันเทิงโดยของชาวพิวริตัน กล่าวคือ Mill กล่าวว่า สังคมอังกฤษในอดีต ที่ใดก็ตามที่ชาวพิวริตัน (Puritans) ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตน (Protestant) เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม พวกเขาจะพยายามห้ามปรามหรือควบคุมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อความบันเทิง (amusements) เช่น การเล่นดนตรี การเต้นรำ โรงละคร มหรสพ หรือสถานเริงรมย์ เป็นต้น โดยพวกเขาจะพยายามห้ามปรามหรือควบคุมทั้งในระดับสาธารณะและในระดับส่วนตัวของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ Mill ยังชี้ให้เห็นว่า คนที่เห็นด้วยกับการห้ามปรามหรือควบคุมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อความบันเทิงเช่นเดียวกับชาวพิวริตัน ส่วนใหญ่แล้วคือชนชั้นกลาง (the middle class) และที่สำคัญ ในยุคสมัยนั้นพวกเขาค่อนข้างที่จะมีอำนาจทางสังคมและการเมือง เช่น พวกเขาสามารถควบคุมสั่งการเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภาได้ (command a majority in parliament) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตามหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น Mill เห็นว่า การกระทำของพวกเขากระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะต่อปัจเจกบุคคลในชุมชนเล็ก ๆ น้อย ๆ กล่าวคือ การกระทำของพวกเขากระทบต่อกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อความบันเทิงของปัจเจกบุคคลในชุมชนเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เคยมีมาอย่างยาวนานในวัฒนธรรมของพวกเขา สำหรับ Mill การกระทำเช่นนี้ มันคือการกดขี่ผู้อื่นด้วยความรู้สึกทางศาสนาและศีลธรรม (the religious and moral sentiments) และกรณีที่ชัดเจนที่สุดสำหรับ Mill คือ การกระทำของพวกที่นับถือลัทธิคัลวิล (Calvinists) และพวกที่นับถือลัทธิเมทอดิสต์ (Methodist) ซึ่งลัทธิดังกล่าวเป็นคริสตจักร (church) ย่อยในนิกาย (denomination) โปรเตสแตน กล่าวคือ พวกเขาได้พยายามที่จะบังคับให้ปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมต้องเคร่งศาสนาเช่นเดียวกับพวกเขา กล่อมเกลาให้กลายเป็นคนที่ใส่ใจแต่เรื่องของตัวเอง และแทรกแซงเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นอย่างไม่ชอบธรรม (Mill, 1859, pp. 96-97)

Mill ชี้ให้เห็นว่า โลกในยุคสมัยใหม่ หลายประเทศกำลังมุ่งไปสู่ความเป็นสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย (a democratic constitution of society) และตัวอย่างประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดสำหรับ Mill ก็คือ สหรัฐอเมริกา (the United States) กล่าวคือ สหรัฐอเมริกามีความเป็นประชาธิปไตยทั้งในมิติทางสังคมและในมิติของรัฐหรือรัฐบาล ชาวสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ต่อต้านและประณามต่อสิ่งที่เรียกว่า ความเหลื่อมล้ำ (ของการใช้ชีวิต) Mill กล่าวว่า อารมณ์ความรู้สึกของชาวสหรัฐอเมริกาทรงพลังอำนาจไม่น้อยไปกว่ากฎหมาย เช่น ใครก็ตามที่ร่ำรวยแล้วใช้ชีวิตแบบฟุ่มเฟือย เขาผู้นั้นจะได้รับการประณามทางศีลธรรมจากคนส่วนใหญ่ในสังคมสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม Mill ชี้ให้เห็นว่า ด้วยอารมณ์ความรู้สึกแบบลัทธิประชาธิปไตยที่สุดโต่งเช่นนี้ของชาวสหรัฐอเมริกา ทำให้พวกเขามักจะใช้อำนาจสาธารณะหรืออำนาจทางสังคมต่อต้านและประณามเสรีภาพในการใช้จ่ายทรัพย์สมบัติส่วนตัวของปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมเดียวกันกับพวกเขา Mill กล่าวว่า ทัศนะแบบสังคมนิยม (socialist opinions) ที่สุดโต่งในสังคมสหรัฐอเมริกาได้แผ่ขยายออกไปเป็นวงกว้างและแพร่หลาย โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นแรงงาน บางกรณีถึงขนาดที่ว่า พวกแรงงานที่มีความรู้และทักษะขั้นต่ำ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมแรงงานภาคอุตสาหกรรม พวกเขาส่วนใหญ่ต่างก็พากันเห็นว่า พวกเขาควรได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน

กับพวกแรงงานที่มีความรู้และทักษะขั้นสูง นอกจากนี้ พวกเขายังมีความคิดเห็นที่สุดโต่งถึงขนาดที่ว่าไม่ควรมีแรงงานคนใดได้รับการอนุญาตให้ใช้ความรู้และทักษะขั้นสูงมาเรียกร้องค่าจ้างที่มากกว่าคนอื่น ๆ ในภาคอุตสาหกรรม แม้เขาผู้นั้นจะมีความขยันขันแข็งและมีความรู้และทักษะขั้นสูงขนาดไหนก็ตาม และอำนาจในลักษณะผู้ตรวจการทางศีลธรรมในนามของคนส่วนใหญ่ในสังคมได้มีอิทธิพลถึงขนาดที่ว่า สามารถควบคุมการจ่ายค่าจ้างของนายจ้างไม่ให้มีพฤติกรรมที่เอาใจพวกแรงงานที่มีความรู้และทักษะขั้นสูงมากไปกว่าพวกแรงงานที่มีความรู้และทักษะขั้นต่ำ ซึ่งสำหรับ Mill การกระทำของคนส่วนใหญ่ในสังคมสหรัฐอเมริกานั้นผิดต่อหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของเขา เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมสหรัฐอเมริกาแทรกแซงเรื่องส่วนตัวของคนที่ร่ำรวย คนที่มีความรู้และทักษะขั้นสูง และคนที่เป็นนายจ้าง ทั้ง ๆ ที่พวกเขาไม่ได้กระทำในสิ่งที่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือไม่ได้เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น ดังนั้นจึงถือว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมสหรัฐอเมริกาได้กระทำเกินขอบเขตอำนาจที่ตนเองมีอยู่ ตามหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ Mill (Mill, 1859, pp. 97-98)

อีกตัวอย่างต่อมาคือ เรื่องการออกกฎหมายห้ามใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ Mill กล่าวว่า ในอดีต เคยมีกฎหมายห้ามประชาชนในอาณานิคมแห่งหนึ่งของอังกฤษ (the people of one English colony) และในเกือบครึ่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา (nearly half the United States) ไม่ให้ใช้เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อประโยชน์ใด ๆ ยกเว้นเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ (medical) เท่านั้น ดังนั้น คำว่า ไม่ให้ใช้เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อประโยชน์ใด ๆ จึงรวมถึงการห้ามขายด้วยเช่นกัน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้มีที่มาจากความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม ขณะที่ Mill เห็นว่า นักการเมือง (a politician) ในสภาควรจะมีความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างมีหลักการ โดยเฉพาะหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น มากกว่าที่จะอ้างอิงจากความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นกฎหมายขึ้นมา

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ Mill ไม่ได้ปฏิเสธคุณค่าของแนวคิดเรื่องเสียงข้างมาก แต่ Mill เห็นว่าการกำหนดกฎหมายโดยอ้างอิงอยู่แต่กับความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคมเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นเหตุผลที่บกพร่อง เพราะเขาเห็นว่า หากไร้ซึ่งหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นไป คนส่วนใหญ่ในสังคมอาจใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับพวกคลั่งศาสนา (bigotry) หรือพวกที่ต้องการกดขี่ข่มเหง (persecution) คนส่วนน้อยในสังคม และมันก็เป็นเรื่องที่ยากยิ่งที่คนส่วนน้อยในสังคมจะสามารถหลบเลี่ยงอำนาจที่ผิด ๆ ลักษณะนี้ได้

ดังนั้น Mill จึงเสนอว่า สำหรับความคิด (thought) ความคิดเห็น (opinion) มโนธรรมสำนึก (conscience) และการกระทำใดก็ตามที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตามหรือในทุก ๆ เรื่อง ต้องอยู่ภายนอกหรือต้องไม่ตกอยู่ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของกฎหมาย (without the sphere of legislation) ยกเว้นก็แต่การกระทำในเรื่องใดก็ตามหรือในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม หรือที่เรียกว่า การกระทำทางสังคม (social act) ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการตัดสินใจของรัฐ และไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล การกระทำนั้นต้องอยู่ในขอบเขตการควบคุมของกฎหมาย

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น Mill จึงเห็นว่า การดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล และไม่ใช่การกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม กล่าวคือ การดื่มแอลกอฮอล์ของปัจเจกบุคคลแต่ละคนไม่ใช่การกระทำทางสังคม แต่สำหรับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นถือว่าเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคมหรือเป็นการกระทำทางสังคม เพราะมีผู้ซื้อเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ขาย ดังนั้น การออกกฎหมายห้ามประชาชนไม่ให้ใช้เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อประโยชน์ใด ๆ ยกเว้นเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ จึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อเสรีภาพของผู้ขาย แต่เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อเสรีภาพของผู้ซื้อมาใช้หรือดื่มกิน ทั้งนี้ก็เพราะการขายคือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม แต่การซื้อมาใช้หรือดื่มกินของปัจเจกบุคคลไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม ดังนั้น การซื้อมาใช้หรือดื่มกินของปัจเจกบุคคลจึงเป็นเรื่องที่อยู่ภายนอกหรือต้องไม่ตกอยู่ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของกฎหมาย

นอกจากนี้ Mill ยังเห็นว่า การค้าขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีส่วนทำลายความปลอดภัยของผู้อื่นในสังคม สร้างความไม่เป็นระเบียบในสังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสติปัญญาและศีลธรรมของผู้อื่นในสังคม สร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายให้แก่สังคม ตลอดจนทำให้สังคมอ่อนแอและต่ำทรามลงได้

ดังนั้น สำหรับ Mill สังคมมีสิทธิทางสังคม (social rights) ที่จะสามารถเรียกร้องให้กฎหมายควบคุมผู้ค้าขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ได้ เช่น การกำหนดอายุของผู้ซื้อ เป็นต้น และผู้ค้าขายคนใดก็ตามที่ไม่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ก็เท่ากับว่าเขากระทำผิดต่อกฎหมายและศีลธรรมทางสังคม สังคมมีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อเขาได้ และลงโทษทางกฎหมายต่อเขาได้ แต่สำหรับผู้ซื้อมาใช้หรือดื่มกิน โดยไม่กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น สังคมไม่มีสิทธิที่จะประณามทางศีลธรรมต่อเขาได้ และไม่มีสิทธิที่จะลงโทษทางกฎหมายต่อเขาได้ ดังนั้น สำหรับ Mill การกระทำใดก็ตาม ไม่ว่าเพื่อศีลธรรมของเพื่อนมนุษย์ หรือเพื่อสติปัญญาของเพื่อนมนุษย์ หรือเพื่อสุขภาพร่างกายของเพื่อนมนุษย์ สังคมต้องกระทำบนหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น เพราะสำหรับ Mill ไม่ควรมีสิ่งที่เรียกว่า มาตรฐานของใครของมัน หรือหลักการของใครของมันเกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะถ้ามันเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Mill, 1859, pp. 98-100)

จุดยืนแห่งหลักการพื้นฐานว่าด้วยขอบเขตแห่งเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และขอบเขตอำนาจของสังคมที่มีต่อปัจเจกบุคคล คือ "ปัจเจกบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมในการกระทำของเขาตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับประโยชน์สุขของผู้อื่น นอกจากตัวเขาเอง คำแนะนำ (advice) การสั่งสอน (instruction) การชักชวน (persuasion) และการหลีกเลี่ยง (avoidance) เท่านั้น ที่สังคมจะสามารถใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล (justifiably) ในการแสดงความไม่ชอบ (dislike) หรือการตำหนิติเตียนต่อความประความพฤติของเขา และสำหรับการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น (actions as are prejudicial to the interests of others) ปัจเจกบุคคลย่อมต้องรับผิดชอบ (accountable) และต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจแห่งการลงโทษทางสังคมหรือทางกฎหมาย" (Mill, 1859, p. 104)

ดังนั้น สำหรับ Mill “มีเพียงเหตุผลเดียวที่มนุษยชาติ ไม่ว่าจะในฐานะปัจเจกบุคคล (individually) หรือส่วนรวม (collectively) จะได้รับอนุญาตให้แทรกแซงเสรีภาพในการกระทำของมนุษย์คนอื่น ๆ ได้ เหตุผลนั้นคือ การปกป้องตนเอง (self-protection) มีเป้าหมายเดียวเท่านั้น (the only purpose) ที่จะสามารถใช้อำนาจได้อย่างชอบธรรม (rightfully) เหนือเจตจำนงของปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิกในสังคมอารยะ (a civilized community) เป้าหมายนั้นคือ การป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (prevent harm to others) ลำพังแค่ประโยชน์สุขของเขา ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์สุขทางกายภาพ (physical) หรือประโยชน์สุขทางศีลธรรม (moral) ไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่สังคมจะแทรกแซงปัจเจกบุคคลได้อย่างชอบธรรม” (Mill, 1859, p. 14)

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

กล่าวโดยสรุป Mill หวาดกลัวทรราชของเสียงข้างมาก และถือว่ามันเป็นความชั่วร้ายประการหนึ่งในเสรีนิยมประชาธิปไตย ดังนั้น เขาจึงเสนอว่า มนุษย์สามารถกำหนดชีวิตตนเองได้ และความสุขที่มากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดย่อมมาจากการที่ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพ ดังนั้น ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ควรมีเสรีภาพในการกระทำตามที่ตนปรารถนา ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น กล่าวคือ เหตุผลเดียวที่ชอบธรรมพอที่จะแทรกแซงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้ คือ การป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้อื่น ซึ่งพิจารณาจากผลลัพธ์ของการกระทำ ขณะที่ความหวังดีไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่จะแทรกแซงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้ นี่คือ “หลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (the principle of harm to others) ของ Mill และการสร้างหลักการพื้นฐานเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และขอบเขตอำนาจของสังคมที่มีต่อปัจเจกบุคคลนี้ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย

สำหรับ Mill ถ้าปัจเจกบุคคลกระทำผิดศีลธรรมของสังคม และการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วย ปัจเจกบุคคลสมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม แต่ถ้าปัจเจกบุคคลกระทำผิดศีลธรรมของสังคม แต่การกระทำนั้นไม่ได้กระทบประโยชน์สุขของผู้อื่น นอกจากตัวเขาเอง สังคมไม่มีสิทธิที่จะไปประณามทางศีลธรรมต่อปัจเจกบุคคล

ถ้าปัจเจกบุคคลกระทำการอันมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วย ปัจเจกบุคคลสมควรได้รับการประณามทางศีลธรรมจากสังคม และสมควรได้รับการลงโทษทางกฎหมาย แต่ถ้าปัจเจกบุคคลไม่ได้กระทำการอันมีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น แม้จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ปัจเจกบุคคลไม่ควรถูกประณามทางศีลธรรมจากสังคม และไม่ควรถูกลงโทษทางกฎหมาย แต่กฎหมายดังกล่าวสมควรถูกแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น

หลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ Mill ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยได้อย่างลงตัว กล่าวคือ คำว่า “ประชาธิปไตย” ในภาษาไทย ถูกแปลมาจากคำว่า “democracy” ของภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์มาจากคำว่า “demokratia” ซึ่งมาจากการผนวกคำกันระหว่างคำว่า “kratos” ซึ่งหมายถึง “การปกครอง” กับ “demos” ซึ่งหมายถึง “ประชาชน” โดยคำว่า “demokratia” ถูกถอดอักขระมาจากคำว่า “**Δημοκρατία**” ของภาษากรีก ดังนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน (rule by the people)

ทั้งนี้ ประชาธิปไตยหรือการปกครองโดยประชาชน มีหลักการสำคัญ คือ 1) หลักการควบคุมโดยประชาชน (principles of popular control) กล่าวคือ การตัดสินใจรวมหมู่ (collective decision-making) ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชน 2) หลักความเสมอภาคแห่งสิทธิ (principles of equality of rights) กล่าวคือ ในการควบคุมการตัดสินใจรวมหมู่โดยประชาชน ต้องมีสิทธิในการดำเนินการที่เสมอภาคกัน (Carnagie, 2016, pp. 27-57; Benn, 2006, pp. 699-703; Breiner, 2006, pp. 301-307; Fontana, 2005, pp. 551-556; Moulton, 1998, pp. 2-3)

ดังนั้น ถ้าประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน การกล่าวว่าประชาธิปไตยคือการปกครองโดยเสียงข้างมาก (majority rule) นั่นย่อมถือว่าเป็นความเข้าใจผิด (a common misconception) เพราะถ้ายึดตามหมายความอย่างแท้จริงว่า ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน การปกครองโดยประชาชนที่ว่านี้ย่อมต้องหมายถึงการปกครองโดยประชาชนทั้งมวล (rule by the whole people) ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงไม่ใช่การปกครองที่ส่วนหนึ่งส่วยใดของประชาชนเหนือกว่าอีกส่วนหนึ่ง เพราะแก่นแท้ของประชาธิปไตยคือ สิทธิที่จะทำการตัดสินใจซึ่งประชาชนต่างมีส่วนอยู่อย่างเท่าเทียมกัน (the right of decision-making which all share equally)

ขณะที่มติจากการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากนั้นเป็นเพียงวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เห็นพ้องต้องกันของประชาชนในยามจำเป็น โดยเฉพาะเมื่อวิธีการอื่น ๆ เช่น การอภิปรายถกเถียง (discussion) การประนีประนอม (compromise) ไม่สามารถนำมาใช้ในขณะนั้น ๆ อย่างได้ผล ไม่ว่าจะด้วยข้อจำกัดของเวลา หรือสถานการณ์ เป็นอาทิ สภาวะความจำเป็นหรือความเหมาะสม ลักษณะนี้เท่านั้น ที่จะถือว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากย่อมเป็นประชาธิปไตยกว่าการให้คนส่วนน้อยตัดสินใจ ดังนั้น การตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก จึงควรที่จะถูกถือว่าเป็นเพียงวิธีการอันพอใช้ได้ในเบื้องต้น เพื่อทำให้สามารถเกิดการตัดสินใจที่เป็นไปได้ในแบบประชาธิปไตย ดังนั้นในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่า การตัดสินใจรวมหมู่ด้วยวิธีการยึดเสียงข้างมากนั้นมีความสำคัญต่อประชาธิปไตยจริง แต่หาใช่หลักการสูงสุดของความเป็นประชาธิปไตยไม่

อนึ่ง แม้จะมีการกล่าวอ้างว่า ในระบอบประชาธิปไตย เสียงข้างน้อยในครั้งหนึ่งครั้งใดอาจกลายเป็นเสียงข้างมากได้ในคราวต่อไปของอนาคต อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ใช้ไม่ได้เสมอไป โดยเฉพาะหากการตัดสินใจของเสียงข้างมากบั่นทอนความสามารถของฝ่ายเสียงข้างน้อยจนไม่มีโอกาสที่จะสร้างการยอมรับให้กับทัศนะของตนได้ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝ่ายเสียงข้างน้อยถาวร (Permanent minorities)

ดังนั้น ถ้าหากเสียงข้างน้อยเป็นเสียงข้างน้อยที่ถาวร ซึ่งอาจจะถูกกำหนดโดยเผ่าพันธุ์ (race) ศาสนา (religion) ภาษา (language) ชาติพันธุ์ (ethnicity) เป็นอาทิ เสียงข้างน้อยก็อาจถูกกีดกันออกจากการมีตำแหน่งแห่งที่ หรือโอกาสที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนวัฒนธรรม ขณะที่กลไกทางการปกครอง เช่น รัฐธรรมนูญ รัฐสภา รัฐบาล ตุลาการ ก็มักจะตกเป็นเบี้ยล่างของเสียงข้างมากไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น สังคมที่รักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และต้องไม่ใช้อำนาจของเสียงข้างมากเพื่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม (David Beetham & Kevin Boyle, 2009, pp. 28-30)

จึงกล่าวได้ว่า สังคมที่รักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ต้องเคารพ ส่งเสริม และปกป้องหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ Mill และเพื่อให้หลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่นของ Mill ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างได้ผล มนุษยชาติต้องมีมาตรการ ดังนี้

1) ต้องกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองรัฐ) ว่า ให้เป็นหน้าที่ของรัฐและประชาชนทุกคนที่จะต้องเคารพ ส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (ตามแนวคิดของ Mill)

2) ต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตราย แก่ผู้อื่น (ตามแนวคิดของ Mill) ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ

3) ต้องร่วมมือกันต่อต้านระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมทุกรูปแบบที่เป็นปฏิปักษ์ต่อหลักการเรื่องความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (ตามแนวคิดของ Mill)

บรรณานุกรม

พิศาล มุกดารัศมี. (2560). ทรราช: ในฐานะศาสตร์และระบอบการปกครอง. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 1*(2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2560.

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2561). *พลเมืองเสรีประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักแห่งอรรถประโยชน์ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ กับประชาธิปไตย. *รายงานการประชุม การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล: กฎ หมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย*. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2562). แนวคิดเรื่องทรราชของเสียงข้างมากในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์. *รายงานการประชุม การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15.* เชียงใหม่: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2563). ชีวิต การศึกษา และผลงานของจอห์น สจ๊วต มิลล์. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 4*(1), มกราคม – มิถุนายน 2563.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2527). *ตัวบท (The text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง.* กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bartels, P. S., & Hamot, G. E. (2016). Majority Tyranny. In S. Schechter, T. S. Vontz, T. A. Birkland, M. A. Graber, & J. J. Patrick (Eds.), *American Governance, 3* (pp.235-237). Farmington Hills, MI: Macmillan Reference USA.

Beetham, David and Boyle, Kevin. (2009). *Introducing democracy: 80 questions and answers.* Paris: UNESCO Publishing.

Benn, S. I. (2006). *Democracy*. In D. M. Borchert (Ed.), *Encyclopedia of Philosophy, 2*(2), 699-703. Detroit, MI: Macmillan Reference USA.

Bobbio, Norberto. (2005). *Liberalism and democracy*. Martin Ryle. & Kate Soper. London; New York: Verso.

Breiner, P. (2006). Democracy. In C. N. Tate (Ed.), *Governments of the World: A Global Guide to Citizens' Rights and Responsibilities*, *1* (pp.301-307). Detroit, MI: Macmillan Reference USA.

Carnagie, J. L. (2016). Classical Greek Civilization: 800–323 BCE: Politics, Law, and the Military. *UXL World Eras, 3* (pp.27-57). Farmington Hills, MI: UXL.

Fontana, B. (2005). Democracy. In M. C. Horowitz (Ed.), *New Dictionary of the History of Ideas, 2* (pp.551-556). Detroit, MI: Charles Scribner's Sons.

Gadamer, Hans-Georg. (1988). *Truth and Method.* In Joel. Weinsheimer and Donald G. Marshall (Eds.), New York: Continuum.

_____. (1976). *Philosophical Hermeneutics.* In David E. Linge (Ed.), Berkeley: University of California Press.

Moulton, C. (1998). Democracy Greek. *Ancient Greece and Rome: An Encyclopedia for Students, 2*, 2-3. New York, NY: Charles Scribner's Sons.

_____. (1998). Tyrants, Greek. In C. Moulton (Ed.). *Ancient Greece and Rome: An Encyclopedia for Students, 4* (pp.111-112). New York, NY: Charles Scribner's Sons.

Mill, John Stuart. (1991). On Liberty (1859). In john gray (Ed.), *On Liberty and Other Essays* (pp.1-128). Oxford New York: Oxford University Press.

Mill, John Stuart. (1991). Considerations on Representative Government (1861). In john gray (Ed.), *On Liberty and Other Essays* (pp. 203-467). Oxford New York: Oxford University Press.

Plamenatz, John. (1963). *Introduction*. In *Man and society Volume one: a critical examination of some important social and political theories from Machiavelli to Marx* (pp. ix-xxii). London: Longman.

Salmon, J. H. M. (2004). Tyranny, Theory of. In J. Dewald (Ed.), *Europe, 1450 to 1789: Encyclopedia of the Early Modern World, 6* (pp. 84-87). New York, NY: Charles Scribner's Sons.

Schall, J. V. (2003). Tyranny. *New Catholic Encyclopedia, 2*(14), 257. Detroit, MI: Gale.

Selesky, H. E. (2006). *Taxation without Representation is Tyranny*. In H. E. Selesky (Ed.), *Encyclopedia of the American Revolution: Library of Military History, 2* (p. 1143). Detroit, MI: Charles Scribner's Sons.

W. A. Darity, Jr. (2008). Tyranny of the Majority. *International Encyclopedia of the Social Sciences, 2*(8), 478-479. Detroit, MI: Macmillan Reference USA.

Watson, B. C. S. (2006). *Liberal Democracy*. In C. N. Tate (Ed.), *Governments of the World: A Global Guide to Citizens' Rights and Responsibilities, 3*, (pp. 84-90). Detroit, MI: Macmillan Reference USA.